

Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta

Lausunto valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan 2017-2019 otettavista asioista

Valtion nuorisoasiain
neuvottelukunta

Visio 2020

Suomi on maa, jossa jokainen nuori on yhdenvertainen ja jossa kaikilla nuorilla on hyvä arki: ystäviä ja turvallisia aikuisia, mahdollisuus opiskella ja tehdä työtä sekä toteuttaa itseään vapaa-aikalla. Nuorten kokemus osallisuudesta suomalaisen yhteiskuntaan on kääntynyt nousuun. Entistä harvempi nuori kokee yksinäisyyttä, ulkopuolisuutta tai syrjintää. Yhä useampi nuori on löytänyt itselleen sopivan tavan vaikuttaa. Nuoret suhtautuvat tulevaisuuteen luottavaisesti ja uskaltavat haaveilla. Suomessa on maailman aktiivisin nuoriso, joka osallistuu ja vaikuttaa.

Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman visioindikaattorit	Nyt	2020
Osuus 15-29-vuotiaista, jotka kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan	56	76
Osuus 15-29-vuotiaista, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kuukauden aikana	13	6
15-29-vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti	79	85
Peruskoulun oppilaat, joita on kiusattu vähintään kerran viikossa	7	4
Osuus 15-29-vuotiaista nuorista, jotka kokevat itsensä yksinäiseksi ainakin joskus	35	25
Osuus 15-29-vuotiaista nuorista, jotka eivät ole löytäneet mielekkäitä vaikuttamisen keinoja	33	20

Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman keskiöön toimet, joilla autetaan nuorta saavuttamaan hyvä arki

Nuorisopolitiikka on ennen kaikkea hyvän arjen politiikkaa. Se on mukana tekemässä mielekästä vapaa-aikaa, vahvistamassa lähiyhteisöjä sekä mahdollistamassa opiskelun, työn ja turvallisen kodin. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta katsoo, että haastavassa yhteiskunnallisessa tilanteessa tulevilla ohjelmakaudella nuorisopolitiikan tulee keskittyä arjen sujuvuuteen.

Sosiaalinen tausta, taloudellinen tilanne, asuinpaikka tai erityistarpeet eivät saa olla hyvän arjen tai haaveiden toteuttamisen esteenä. Nuorisopolitiikassa on huomioitava, että nuorten joukossa on kieli- ja kulttuurivähemmistöjä ja vammaisia nuoria. Yhdenvertaisuuden tulee näkyä läpileikkaavana teemana ohjelmassa.

Päätösten valmistelussa on huomioitava, että nuorten arki ei tunne sektori- tai sukupolvirajoja. Käsillä olevat rakenteelliset uudistukset koskettavat laajasti nuorten palveluja. Uudistusten onnistunut läpivieminen edellyttää entistä vahvempaa toimialarajat ylittävää yhteistyötä.

Kokemus kuulumisesta yhteiskuntaan, tulevaisuudenusko, luottamus ja turvallinen ilmapiiri nousevat perusasioista: riittävästä elintasosta, lähiyhteisöön kuulumisesta ja mahdollisuudesta toteuttaa itseään.

Kun perusasiat nuoren arjessa ovat kunnossa ja nuori uskaltaa haaveilla, tunne yhteiskuntaan kuulumisesta ja osallistumisen mahdollisuudesta kasvaa. Osa ehdotuksista tarvitsee rakenteellista uudistusta, osa asenteiden muutosta. Nuorisopolitiikasta täytyy puhua ymmärrettävästi ja ohjelman kieleen sekä selkeyteen tulee kiinnittää huomiota.

Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta on muotoillut seitsemän toimenpidekokonaisuutta nuoren näkökulmasta. Ohjelman valmistelua tulee jatkaa yhdessä nuorten kanssa.

Minulla on ystäviä

Nykytila: 12 prosentilla peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista pojista ja 6 prosentilla tytöistä ei ole yhtään läheistä ystävää¹. Yli kolmannes 15–29-vuotiaista tuntee itsensä yksinäiseksi ainakin joskus². Yksinäinen lapsi tai nuori voi tuntea ahdistusta siitä, ettei ole ketään, jonka kanssa asioita jakaisi, johon luottaisi tai jonka kanssa ihan vain viettäisi aikaa ja juttelisi. Sosiaalisella ja emotionaalilla yksinäisyydellä on lasten ja nuorten elämään aina sekä välittömiä vaikutuksia että kauaskantoisia, jopa peruuttamattomia seurauksia.³

Toimenpide: Vähennetään kiusaamista kouluissa ja vapaa-ajalla. Vahvistetaan nuorisotyötä kouluissa. Lisätään nuorten yhdenvertaisuutta ja puututaan aktiivisesti syrjimiseen.

Voin harrastaa vapaa-ajalla sellaista toimintaa, jonka koen mielekkääksi

Nykytila: 89 prosentilla 7–29-vuotiaista nuorista on omasta mielestään jokin harrastus⁴. Teini-ään pudotus harrastusaktiivisuudessa on tasaantunut. Itselle mielekkään harrastuksen aloittamiselle voi kuitenkin olla erilaisia taloudellisia, maantieteellisiä tai sosiaalisia esteitä. Esimerkiksi 35 prosenttia 15–29-vuotiaista on jättänyt harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi⁵. Peruskoulua käyvät lapset ja nuoret toivovat erityisesti lisää ohjattuja harrastetunteja koulupäivän jälkeen ja oppituntien väliin. Oppilaista 63 prosenttia haluaisi käyttää koulujen tiloja ja välineitä kavereiden kanssa harrastamiseen myös ilman ohjaajaa.⁶

Toimenpide: Madalletaan kynnyistä aloittaa harrastustoiminta. Huolehditaan lähiharrastuspaikkojen riittävydestä. Nuorille tulee olla harrastusmahdollisuuksia, joihin ei liity kalliita väline- ja osallistumismaksuja sekä harrastamiseen sopivia maksuttomia tiloja ja viheralueita. Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus ainakin yhteen harrastukseen varallisuudesta riippumatta.

Voin opiskella haluamaani alaa

Nykytila: Niiden nuorten määrä, jotka eivät perusopetuksen jälkeen jatka tutkintotavoitteisessa tai valmentavassa koulutuksessa on vähentynyt viime vuosina. Vuonna 2014 ilman opiskelupaikkaa jäi 2500 nuorta. Heistä monet sijoittuvat esimerkiksi työpajoille tai harjoitteluun. Sen sijaan vain kolmannes ylioppilaisista jatkaa välittömästi tutkintotavoitteista opiskelua. Tämä tarkoittaa, että 20 000 nuorta jää vuosittain viettämään välivuotta. Monet nuoret vaihtavat opiskelualaa tai -paikkaa kesken lukuvuoden ja noin viisi prosenttia keskeyttää tutkintotavoitteisen koulutuksen kokonaan.⁷

Toimenpide: Kehitetään koulutukseen hakeutumisen väyliä joustavimmiksi ja uudistetaan pääsykoe käytäntöjä. Lisätään opinto-ohjausta ja nuorten mahdollisuuksia tutustua työelämään. Tuetaan toimintamuotoja, joilla nuorisotyö ja sitä tekevät järjestöt edistävät nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia nivelvaiheissa.

Minulla on mahdollisuus tehdä itseäni kiinnostavaa työtä

Nykytila: Heinäkuun 2016 lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 54 800, mikä on 2 200 vähemmän kuin edellisen vuoden heinäkuussa⁸. Nuorisotakuulupaus sisältää sen, että nuorille tarjotaan työ-, koulutus- tai työpajapaikka kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. Vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla nuorten työttömyyksistä päättyi ennen kolmen kuukauden työttömyyttä kuitenkin vain 61 prosenttia⁹. Yli puolet työpajoista ei voi ottaa kaikkia valmentautujia, jotka haluaisivat tulla toimintaan¹⁰.

Toimenpide: Tunnistetaan nuorten työllistymisen ja yrittäjyyden esteet. Avustetaan hankkeita, joilla edistetään nuorten työ-

elämävalmiuksia. Edistetään nuorten työllistymistä palkkatukimalleilla. Tuetaan nuorten työpajatoimintaa.

Rahani riittävät asumiseen

Nykytila: Vuonna 2015 kymmenessä suurimmassa kaupungissa oli 1300 alle 25-vuotiaasta asunnotonta nuorta¹¹. Asunnottomiksi lasketaan kuitenkin vain ne, jotka ovat rekisteröityneet asunnonhakijoiksi. Etenkin pääkaupunkiseudulla asunnon löytymistä voivat nuoren kohdalla vaikeuttaa hintataso ja kilpailu muiden asunnonetsijöiden kanssa. Nuorten tulokehitys on jäänyt jälkeen muusta väestöstä ja vuonna 2014 jo 30 prosenttia 18–24-vuotiaista nuorista eli köyhyysrajan alapuolella¹². Asunnonsaantia hankaloittava maksuhäiriömerkintä rekisteröitiin vuonna 2014 noin 68 600 nuorelle eli 8,5 prosentille 18–29-vuotiaista¹³.

Toimenpide: Tuetaan kohtuuhintaisten asuntojen rakentamista. Uudistetaan asumisen tukia. Kehitetään uusia asumisen muotoja.

Elämässäni on turvallisia aikuisia, joiden puoleen voin kääntyä

Nykytila: Noin kahdeksan prosenttia nuorista ei pysty juuri koskaan keskustelemaan omista asioistaan vanhempiensa kanssa¹⁴. Oman perheen ja ystävien lisäksi onkin tärkeää, että nuoren saatavilla on myös muita aikuisia. Nuorisotyön tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Kunnallisissa nuorisotyössä työskentelee noin 3000 nuorisotyöntekijää¹⁵. Erityisnuorisotyön muotoihin kuuluva etsivä nuorisotyö tavoitti vuonna 2015 noin 19 000 nuorta, mikä oli yli 2000 nuorta edellisvuotta enemmän. Suurin osa heistä oli 16–25-vuotiaita.¹⁶

Toimenpide: Tehdään nuorisotakuusta malli, jossa vastuu tukea tarvitsevasta nuoresta on yhdellä taholla. Turvataan ennaltaehkäisevät palvelut, kuten nuorisotyö. Vahvistetaan etsivää nuorisotyötä. Levitetään nuorisotyön asiantuntijuutta kaikille nuorten parissa toimiville.

Saan vaikuttaa itseäni ja arkeani koskeviin asioihin

Nykytila: Nuorten kokemus kuulluksi tulemisesta koulussa ja oppilaitoksissa on parantunut viime vuosina, mutta yhä noin 40 prosenttia peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista ei tiedä miten voi vaikuttaa koulunsa asioihin¹⁷. Vuonna 2013 vain puolet kuntien nuorisovaltuustoista piti vaikutusmahdollisuuksiaan hyvinä¹⁸. Tietoa nuorten kuulemisesta alue- ja valtionhallinnossa sekä mahdollisuuksista osallistua uudistusten valmisteluun tarvitaan lisää.

Toimenpide: Varmistetaan hallinnon uudistuksissa nuorten vaikuttamismahdollisuudet. Kuunnellaan nuorten poliittisen toiminnan viestejä. Tuetaan nuorisovaltuustojen ja oppilaskuntatoiminnan vakiinnuttamista. Vahvistetaan osallisuutta oppilaitoksissa ja kehitetään aktiivisesti uusia demokratiatyökaluja nuorten vaikutusmahdollisuuksien monipuolistamiseksi.

¹ Kouluterveyskysely 2015.

² Nuorisobarometri 2015.

³ Junntila 2015: Kavereita nolla.

⁴ Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016.

⁵ Nuorisobarometri 2015.

⁶ OKM: Harrastuskysely 2016.

⁷ Tilastokeskus 2016. Tiedot vuodelta 2014.

⁸ TEM: Työllisyyskatsaus 7/2016.

⁹ TEM: Tiedote 23.8.2016.

¹⁰ Valtakunnallinen työpajayhdistys.

¹¹ ARA: Asunnottomat 2015.

¹² Tilastokeskus: Tulonjakotilasto.

¹³ Suomen Asiakastieto.

¹⁴ Kouluterveyskysely 2015.

¹⁵ Allianssi: Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2015.

¹⁶ OKM: Etsivä nuorisotyö 2015.

¹⁷ Kouluterveyskysely 2015.

¹⁸ Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto 2014.